

նադատի լրջութիւնը Օչականի քով, որ կ'ողտոտէ, որ փութով կը բանաձեւէ տեսութիւնները՝ առանց հիմնապէս քննած ըլլալու իրերը, մարդերը, գրքերը: Յաշտեմալի արժէք կը փնտռէ այն՝ որ միջազգային գեղեցկութիւնները կ'ոտնակոխէ, յաշտեմալի արժէքները կը փնտռէ այն՝ որ Ալիշանի մէջ չէ կրցած գտնել ճշմարիտ բանաստեղծի երակը, յաշտեմալի արժէք կը փնտռէ այն՝ որ «Պատու»-ը հինցած կը հաշակէ՝ տարակոյսի տակ առնելով անոր դարերով նուիրականացած վարկը, յաշտեմալի արժէք կը փնտռէ այն՝ որ «Գրական կորուս-

տեալ»-ը շքեղ բառախոյտ մը կ'անուանէ, այն՝ որ չի կրնար կարգաւ «Մանֆրէտ»-ը՝ ուր կայ հոգեկան տագնապի ուժեղ երգը:

Կարելի է կատարել դիտողութիւններ սփի, զաղախարային ճշտութեան կամ անճշտութեան շուրջ ո՛ր է գրական յաջող դործի մը, բայց ոչ այնպէս՝ ինչպէս կ'ընէ Օչական, որուն ելոյթը՝ մանաւանդ հանդէպ միջազգային արժէքներու՝ կրնար մեծապէս զրգուել նաեւ գայրոյթը միջազգային քննադատներու՝ եթէ իր քննական էջերը եւրոպական լեզուով մը գրուած ըլլային:

Հ. ՄԵՍՐՈՊ ԶԱՆԱՇԵԱՆ

Մ Ա Յ Ր Ի Կ Ի Ս

Ես լրացի աղատաշունչ մըրբիկներու երգը խըրոխտ,
Վըշտազալար ալիքներու յուսակըտուր կոծը փըրփըրոտ,
Անտառներու սարսուռ տըւող խիղախ հովին սոյլը դըժխեմ,
Եւ տարփասէր գեփիւններու սիրարարառ շըշունչը մեղմ:

Ես փընտռեցի, արեւ հասնող իմ տենչերուս ցող մը յոյսի,
Անդունդի պէս խորունկ բացուած մութ վէրքերուս շող մը լոյսի,
Մըւայլ ճակտիս, ամպոտ աչքիս, արջալոյսի ծիծաղ մը վառ,
Ա՛խ, վարդերէն, դուր խընդրեցի, բոց մը սիրոյ, սըրտիս համար:

Ես սիրեցի գիշերներու ժրպիտ տըւող հոյն աստղերուն,
Մութ աչքերու մէջ հեծեծող առուակներու կարկաչն անքուն,
Խաղաղ ձիւնին սիրտը փըրփըրող այն սարսուռէր հովիկն անտուն,
Եւ հերարձակ ուռիներու լալահառաչ վիշտը անհուն:

Բայց ձայնիդ պէս, մայր իմ անոյշ, քաղցրաթրթիւ երգ չողտոյ,
Նայուածքիդ պէս վըշտահալած արջալոյսներ դեռ չըտեսայ,
Ոչ մէկ հովիկ, համբոյրիդ պէս սիրարորոք սարսուռ կու տայ,
Ա՛խ, վէրքերուս, դըղունքէդ դատ ըսփոփարար դարման չըկայ:

Ոչ մէկ գիշեր, աչքերուդ պէս աստղեր ունի կարօտավառ,
Ոչ մէկ արեւ սըրտիդ նըման կըրակ ունի սիրոյս համար,
Քանի կ'ապրիս, ոչ մէկ դարուն ծիծաղիդ պէս վարդեր բացաւ,
Ա՛խ, այս երկրէն, դեռ քեզի պէս ժրպիտ ցանող հրեշտակ չանցաւ:

Հալեպ, 10 Յունուար 1949

Հ. ԵՓՐԵՄ ՏԵՐ-ՂԱԶԱՐԵԱՆ

ՆՈՐ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ ԹԷ ՍԻԱԼ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ

(ՊԱՏԱՍԽԱՆ ԳԵՐՇՇՈՒՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ)

«Հասկ» ամսաթերթին մէջ, 1944-էն ի վեր, «Քրիստոնեան գերեզմանէն անդին» վերնագրով երկուր յօդուածաշարք մը հրատարակած է Գերշ. Փառէն Եպիսկոպոս. (այն ատեն Մայրագոյն Վրդ.):

Առաջին մասով, հանրութեան կը ներկայացնէ մեռելներու յարութեան, յաւիտենական դատաստանին և երկնքի արքայութեան վարդապետութիւնները, մանրամասն նկատողութիւններով և երբեմն նաեւ բարոյական-խրատական եզրակացութիւններով¹: Իր ուսումնասիրութեան առաջնորդ նկատած է միշտ Ս. Գիրքը և մասնաւորապէս Հայ Եկեղեցւոյ Ս. Հայրերը:

Երկրորդ մասին մէջ աւելի կը մասնաւորապէս խոսի տեսութիւնները, բնեւորով Հայ Եկեղեցւոյ մէջ ննջեցեալներու ի նպաստ կատարուած աղօթքներու, պաշտօններու, պատարագի և ուրիշ նուիրական արարողութիւններու (ինչպէս մարտիրոսներու տօնախմբութեան) ծագումը և իմաստը. առանձնապէս և երկարօրէն կը խօսի սուրբերու բարեխօսութեան վարդապետութեան մասին²:

Հուսկ կը յարէ յաւելումական ծառայութիւն մը առանձնական դատաստանի և քաւարանի մասին, անդրագոյն լուսաբանութիւն մը ուզելով տալ իր բնիկըրցոյններուն³:

Գերշ. Հեղինակին ներկայացուցած վարդապետութիւնը այսպէս կարելի է ամփոփել իր գլխաւոր կէտերուն մէջ, զրեթէ բառացի հետեւողութեամբ.

1. - Մահէն վերջ մեռելներու հոգիները

(1) 1944. թ. 8-10, էջ 121-124. թ. 11-12, էջ 151-154, 1945. թ. 1-2, էջ 9-11. թ. 6-7, էջ 124-126. թ. 8-10, էջ 156-158. թ. 11-12, էջ 210-213, 1946 թ. 1, էջ 11-12.

մարմիններէն բաժնուելով կը հաւաքուին իրենց յատկացուած կայանի կամ օթեանի մը մէջ և հոն կը սպասեն յարութեան և միակ դատաստանին՝ տիրանալու համար իրենց յաւիտենական երանութեան կամ տանջանքին (Հասկ 1945. թ. 6-7, էջ 125. թ. 1, էջ 10):

2. - Բուն երկնքի արքայութիւնը, այն է Աստուծոյ երանական տեսութեան և վայելքի տեղը գոց է ներկայիս և ոչ ոք հոն կը մտնէ (Հասկ 1947. թ. 5, էջ 119). Հին Ուխտի արդարներն ու Նոր Ուխտի սուրբերը միասին կը սպասեն կայանին մէջ (Հասկ 1946, թ. 7-8, էջ 206 ծանօթ.):

3. - Գոյութիւն չունին, ըստ Փառէն Սրբազանի, ո՛չ առանձնական դատաստանը, որ ակնթարթի մէջ տեղի պիտի ունենայ ամէն մարդու մահէն վերջ, ո՛չ ալ՝ քաւարանը, ուր ժամանակ մը պիտի տանջուին թեթեւ մեղքերով մեռնողները:

4. - Մանաւանդ թէ, այդ զոյգ վարդապետութիւնները կ'որակէ իբր քմածին, հակա-աւետարանական և խորթ Հայ Եկեղեցիին (Հասկ 1947. թ. 1, էջ 11). և իր վարդապետական ծայրագոյն իշխանութեամբ «Իսկ որ առանձն» բանաձեւով նզովք կը կարգայ բոլոր անոնց որ առանձնական դատաստանի, քաւարանի հաւատք կ'ընծայեն (Հասկ 1945. թ. 8-10, էջ 158):

(2) 1946. թ. 6, էջ 173-176. թ. 7-8, էջ 205-207. թ. 9-10, էջ 249-252, 1947. թ. 1-2, էջ 11-13. թ. 4, էջ 86-89.

(3) 1947 թ. 5, էջ 118-122.